

ΤΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ ΤΩΝ ΕΜΦΥΛΙΩΝ ΣΠΑΡΑΓΜΩΝ ΜΑΣ

Ο ΛΙΘΩΔΕΣΜΟΣ ΕΝΟΣ ΠΟΙΗΤΟΥ

Μία δραματική καταδίκη στην οδόν 'Ερμού, Χιλιάδες άνθρωποι λιθοβολούν τον ποιητή της «Τευρομαχίας» 'Ελλάδος, «Σκοτώσατε τον !...» Ο φιλιανθρώπος διαβάτης. Στο σπίτι του 'Ανέστη Χατζησοφίου. Οι πιρκεχολοί στήνουν το 'Αλεξάνδρου Σούτσου. 'Η εξορία του. Στο «Νοσοκομείο της 'Αγίας Φωτεινής». Ο 'Αχιλλεύς Παράσχης και τα όσα τού 'Αλεξάνδρου Σούτσου, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ο ποίη της 20ής Σεπτεμβρίου 1844, ή οδός 'Ερμού 'όσι μεγάλης δόξης, όπως λεγόταν τότε, γιατί ήταν ο μεγαλύτερος δρόμος των 'Αθηνών, παρουσιάσε ένα θέαμα πολύ περίεργο.

Αλλά και αγριότητα... Άνθρωποι του λαού, ή μάλλον άνθρωποι του όχλου, κατά χιλιάδες όπισμένοι με όπλα και λιθάκια, σφριζόντας, βοδόντας, γιοχαίζοντας, έβραζαν τον κατήφορο της οδού 'Ερμού, προς την οδόν Αιόλιου, καταδικοντάς...

Αλλά τι καταδίκων με τον αγριότητα αυτό τροπό ο 'Αθηναίοι τού ποίη έκεινο; Κανένα θηρίο που είχε ξεφύγει από κλωστή θηροτροφείου; Κανένα επικραμένο ληστή, ό όποιος άπελάσθηκε κινδύνου για την πόλι; 'Η μήπως κανένα τρομερό κωκυθώ, που τόν είχαν πιάσει έπ' αυτοφωρη στη

διάρραξι φρικτού εγκλήματος και ήθελαν να ήμαρμόσουν εναντίον του τού Διόντιου νόου;

Λαβόν, δέν σενβάνε τίποτε άπ' ότ' αϊτά. 'Ο καταδικωόμενος ήταν ένας ποιήτης, που δέν είχε στο παρελθόν του τίποτε τού επιληρμού, τίποτε τού εγκληματικού. Ήταν μάλιστα εύπατρίδης. Φαναριώτης, είχε γεννηθεί κ' είχε ζήσει σε μίσημα σχεδόν ήγεμονικά, κ' είχε ύψηφτησει την 'Ελληνική πατρίδα με φιλοτατικό ποινάδι. 'Ο άνθρώπος που καταδίκων ο 'Αθηναίος σάν λυσασμένο σκώλο, ήταν ένας ποιήτης: ό 'Αλεξάνδρος Σούτσος !..

'Αν λογαριάσουμε ότι αϊ 'Αθήνα τού 1844 δέν είχαν περισσότερο από 35 χιλιάδες κατοίκους και ότι ή πρωτεύουσά μας δέν έξετεινέτο πού' από την οδόν Αιόλιου και την Πλάκα, γτόνουμε στο σμπέγρασμα ότι τού γεγονός αυτό της οδού 'Ερμού, δέν ήταν δυνατόν παρά να κρατούσε ανόστητη την πόλι. Και έν λάβουμε άζωση έπ' όσον ότι ζαμιά από τις έφημερίδες τού 1844 που αναγράφουν τού γεγονός αυτό, δέν προσθέτει ότι βοδόνε έστο και ένας 'Αθηναίος να ύπερασπίση τόν καταδικωόμενον ποιητή, καταλήγουμε στο θλιβερό συμπέρασμα ότι μια όλοκληρη πόλις ζητούσε τού θάνατο ένός διαπρεπούς ανθρώπου τόν ρωμαϊόντου.

Στό πρόσωπο τού 'Αλεξάνδρου Σούτσου, οί 'Αθηναίοι τού 1844 καταδίκων την ήμερα εκείνη τού δημόσιου και κοινωνικό έλεγχο στην έντονοτή του έδωρίωσι. Καταδίκων τού δομώ και άκατάστατο κατήφορο κάθε πολιτικής και κοινωνικής πληρης. Καταδίκων τη Σάτιρα. Γιατί ό 'Αλεξάνδρος Σούτσος ήνε ό μεγαλύτερος σατιρικός ποιήτης της έποχής του, έποχής βλαίων παιδών...

Ίδου τί είχε συμβεί τις ήμέρες εκείνες: Στην 'Εθνοσυνέλευση συζητούν τού περιθώτου έκεινο ψήφισμα περί αυτοθθώνων και έτεροθθώνων—οί αναγνώσταί μας έξουν τού ζήτημα από όλη ιστορική σελίδα— ψήφισμα που είχε κάνει τότε θλιβερό έντύπωσι, γιατί έσκαζε την ένθνη ένότητα. Διάφορα συμφρόντα έξημώοντο, έκτός όμως αυτού ή έυθείσθη τόν έφημερίδων έλόνόζων τη δημοτικότητα διαφόρων πολιτευόμενων, και προκάνοντο τού Ρήγα Παλασηφί, πρωτοφροφού τού άντεχνώτου έκεινον ψηφίσματος και ύποφροφού.

'Αλλ' ό Ρήγας Παλασηφίς ήταν σπουδαίος ήρωας και επίδεξιος δημαγωγός. Στην 'Εθνοσυνέλευση είχε άφωρασει ίπτες τού ψηφίσματος και σ' αυτόν αναφέρονται οί στίχοι τού Γεωργίου Ζαλοκώστα:

Έκ βήματος σημάσας οίρασις ήρωα Κατά της 'Ελλάδος τού όπλου κροετι, Φεύ, σήμερον κόνι ήρώων παετι.

'Αγρών έιμαρμένον άναμάκτος (κητήρω.

'Αχρίστε, ποίος πριν είχε πατρίδα;

Δέν είχε πατρίδα και όικον κανείς, 'Όπότεν έν μέσω δουλείας δεινής

'Εφρόμεν πάντες σκληράν τυραννίδα;

'Ο 'Αλεξάνδρος Σούτσος, περιωότερο από κάθε άλλον, καταπολι-

μοίσε προσωπικός τόν Παλασηφί και όλη την Κυβέρνηση, που είχε ήθελήσει τού άπαισιο ψηφισμα. 'Η Κυβέρνησις θέλησε τότε να καταπύη την έντύπωσι και να χείσει τού στόμα τού ποιητού. Μαρτίου και καθενηνηνικά (σε κάθε έποχη ήπρηξαν χαμνίδες) έπαγαν τού φιλάδια τού 'Αλεξ. Σούτσου, που περιεζαν σήτως και πολιτικά άφροα.

Τού παρόδου ήνε ότι ένώ ή Κυβέρνησις εκείνη είχε προέλθει από την 'Επανάστασι της 3ης Σεπτ. 1843, με σκοπό να ύπερασπίση τις λαϊκές ελευθερίες, ή ίδια μετεφεροίτο τώρα κάθε βάροβα μέσο για να πύηη κάθε φιλελεύθερη ένδωρίωσι. 'Εμαρ τα φιλλάδια τού Σούτσου και τέλος έξεφρόσε εναντίον του την τωρή όργη τόν άγομώοντων της για να τόν σκοτίσουν. Τους έλεγαν δηλαδή: «Νά, αυτός θέλει να ρίξη την Κυβέρνησι, και τότε σεις θα χείσετε τού λογμ' σας !...Τί τόν φράετε !...»

Και οί μαζωκοφροφού της Κυβερνήσεως, παρουφρόντες και τόν άνόητο όχλο, χείθραν να σκοτίσουν τόν ποιητή της 'Ευρομαχίας 'Ελλάδος. 'Αλλ' ής έφρομε στα γεγονότα:

Τού ποίη της 20ής Σεπτεμβρίου 1844, ό 'Αλεξάνδρος Σούτσος, περνούσε κοντά τού την Κατωγαραία, καταβάνοντας προς την οδόν Αιόλιου. Φαινότα πως ήξεραν ότι θα περνούσε από εκεί και τού είχαν στήξει καρτέρι. 'Όλος έκεινος ό όχλος όωρησε και' έπάνου τού με άφροσε φωνές να τόν κωμιατίση, «όπο τού όματα της άτυνομώας—γράφει ό ιστορικός— ή όποια είχαν έπίσης κρηχθεί ύπερ της αποπομής τόν έτεροθθώνον από τας δημοσίας θέσεις.»

'Ο Σούτσος άναγκάστηκε να τρέξει για να σωθί, ένώ γύρω τόν έπετασαν χιλιάζοντα τού λιθάκια. 'Ο θόρυβος ήταν τρομαχτικός:

—Σκοτώσατε τον !... Σκοτώσατε τον !...

—Θάνατος στον άτιμο !... Σκότωμα !...

—Πούδα, λοκοπόδη !... 'Οξώ !...

'Εφώνόζων έτσι και χειρότερα οί διδρακί τού Ποιητού... Και ό Ποιήτης τρέχοντας—όπως διηγείτο κατόπις ό ίδιος— έστομάζετο ότι «πρό αυτού και άλλοι μεγαλύτεροι κηρυκεις της 'Αληθείας έπαθαν τού ίδια και χειρότερα.»

Και σε στίχους του: Μία πέτρα εις την κνήμη άλλη μ' έβρεν εις την πλάτην, έγω δέ εις τόν πλίσιον ειπα μόνον διαδάνην: 'Επαγε αυτούς τούς λίθους και όπότεν άποθάνω βάλε τους όμοι με άλλους εις τόν τάφον μου έπάνω.

Εντύπως ό διαβάτης έκεινος έκανε κάτι πρακτικώτερο. 'Αραξε τόν καταδικωόμενον Ποιητή από τού μαρτύσιο και τόν έσπορξε στην άνοχη πόρτα τού σπιτιού τού 'Ανέστη Χατζησοφίου. —Κομψήτε έδω, κώριε Σούτσος ! τού είτε ό σαλιμαγκώσος διαδάνης.

—'Ελάτε έπάνω ! έπρόσθεσε ό ιδιοκτήτης τού σπιτιού, άριστος πολίτης Χατζησοφίος (παππούς τού τραγουδι άριστοφροφού Χατζηνάεστη), που τωμκερίστηκε στα 1922 στο Γουδί).

Στό φιλόξενο έκεινο σπίτι βότρε καταφύγιο ό καταδικωόμενος Ποιήτης και σώθηκε από τού καθάρματα. 'Ο 'Ανέστη Χατζησοφίος έβλεσε την πόρτα, την έμωντύωσε, και άφρσε έξω τόν όχλο να ούλοζή. Μερικοί μωνώδες γιατί τούς έξφρη τού θήραμα, έπετροβόλησαν τα παράθρα τού σπιτιού.

'Ο 'Αλεξάνδρος Σούτσος ήταν άμώφρωτος. Οί άνθρωποι τού σπιτιού έδρασαν τού τραματίου, τόν έπεροπύθησαν και τόν έξοράσαν ως στο βράδυ. Πρωστατευόμενος από τού νυχτερινό σκοτάδι, ό Ποιήτης μπόρεσε, τέλος, να βρή από τού φιλόξενο έκεινο άσυλο και να πάη σπίτι του.

Έν τούτους, άν και ή κοινή γνώμη έιαδε με άγανάκτηση την άγια έκεινη καταδίωξι τού Ποιητού και τού λιθοβολισμώ του, ή Κυβέρνησις έπειδίωσε και την έξορία του, και τού κατόφροσε. 'Ο 'Αλεξάνδρος Σούτσος, φεύγοντας από την 'Ελλάδα, έγραφε:

'Εξω της 'Ελλάδος πάλιν φέρε με περτέον πλοίον, φέρε με ξεφύζον αΐρα έξω τών στενών όριων μεταξύν άλλοδαπών. 'Ιδου πάλιν εις θαλάσσας άμεινίζον ξένας, ξένος, 'Ιδου άπαρσις και πλάνης προς τού έξω τρέχω γένος χωρίς πόνον και σκαπόν. 'Η έξορία αυτή τού Σούτσου ή-

ΣΑΝΣΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Η ΓΥΝΑΙΚΑ

"Όταν ο 'Ιουάστης (ό Θεός) θέλησε στην αρχή της Δημιουργίας να πλάσει και τη γυναίκα, παρατήρησε πως είχε ξανατίσει δια του τού υλικού στην κατασκευή του άνδρος και πως δεν άξιονε πια τίποτα.

Τότε λοιπόν πήρε τη στεργιγγιότητα της σελήνης, την ανατοχή της γλός, τη λεηρότητα του καλαμού, το χροιά των λουλουδιών, την ελαφρότητα των φύλλων, το βλέμμα του ελαφιού και την έργατικότητα της μέλισσας. Δυνάστηρε άκομα τη φαιδρή ειδικία της ήλικας, άχτίδας, τα δάκρυα της βροχής, την άσπασια των άνέμων, τη δειλία του λακού, τη ματαιοδοξία του παγωνιού, την απαλότητα του στήθους του παταγάλου και την σεληρότητα του διαμαντιού.

Πήρε άκομα και τη γλάνη του μελιού, την άπνοια της τίγρης, την άναλαμη της φωτιάς, τη φωνή του τρυγονιού, την ευλογία του κισσού, την υποκρισία του γερανιού και τη γλίσχρα της κρίσας.

"Αφού τά μίμπερε όλα αυτά, τ' άνακάτωσε, έπλασε τη γυναίκα και την έδωσε στον άνδρα, για να την έχη σύντροφο στη ζωή του.

"Ύστερα όμως από μία βδομάδα ο άνδρας παρουσιάστηκε στον 'Ιουάστη και του είπε :

— Κύριε, το πλάσμα που μίμπερες για σύντροφο, μου κάνει τη ζωή δυστηχαιμένη. Μιλάει άκόμματα, με βρασιάνει υπερβολικά, δεν με άφίνει ποτέ στην ήσυχία μου. Μου άπασχολεί όλον τον καιρό, κλαίει με το παραμυθό και δεν καταγίνεται σοβαρά με τίποτα. Γι' αυτό λοιπόν την πήρα και σου την έφερα πίσω, έπειδή δεν μπορώ να ζήσω μαζί της...

— Πολύ καλά, άφησε την, του άποκρίθηκε ο 'Ιουάστης.

Και κράτησε τη γυναίκα. "Ύστερ' από μία βδομάδα ο άνδρας ξαναήρθε και του είπε ίκετευτικά :

— Κύριε, άπ' την ημέρα που σου γέμισα πίσω αυτό το πλάσμα, ή ζωή μου έγινε μονοτονία και δυστηχαιμένη. Δεν κάνω τίποτα άλλο, παρ' να θυσιάζω πως χόρευε και πως τραγουδούσε, πως με κίτταζε με την άρχη των ματιών της, πως έπαζε μαζί μου, πως με φίλιωσε και τόσο μελωδικά άντηρούσε το γέλιο της. "Ήταν όμοια καθώς την έβλεπα και άταλή καθώς την άγγιζα. Σε παρακαλώ πολύ, δώσε μου την πίσω...

— Πολύ καλά, πά' την, αφού τη θέλεις, του είπε ο 'Ιουάστης και του την έδωσε ξανά.

"Ύστερ' από τρεις μέρες όμως, ο άνδρας πήγε πάλι στον 'Ιουάστη και του είπε :

— Δεν ξέρω τί συμβαίνει άνάμεσα σέ μένα και σ' αυτή τη γυναίκα. Κατέβηξα όμως στο συμπέρασμα, ότι μου είνε περισσότερο ένοχληση, παρ' εγχαίρηση. Σε παρακαλώ λοιπόν, να την πάρης πίσω, γιατί δεν την άνέχομαι πια.

"Αλλά ο 'Ιουάστης θυμωσε άατη τη φορά και του είπε :

— Πήγαινε άπ' εδώ! 'Εγώ δεν έννοώ ά σολοπιτώ περισσότερο μ' αυτή την ύπόθεση. Πάρ' την και προσάστεινε να τ' α καταφέρης άποσ μπορής.

Τότε ο άνδρας είπε :

— Μά δεν μπορώ να ζήσω μαζί της. Και ο 'Ιουάστης του άπάντησε :

— Ούτε και χωρίς αυτήν μπορής να ζήσης. Και, γυρίζοντας τις πλάτες του, άρχισε να φροντίζει για τις άβλες του δουλιές, αφήνοντας τον άνδρα σκεφτικό και περλιωτο...

ταν ή τετάρτη, άλλ' όχι και ή τελευταία. 'Εξορίστηκε και άλλη μία φορά και πήγε να ζήσει στο Παρίσι. 'Εκει, στ' 1862, έμαθε την έδαφονία του 'Οθωνος και Ξενοφώνος νάρθη στην 'Ελλάδα. Το βασιείο έτέραςε από τη Σμύρνη, έκει όμως ο Ποιητής άφρόστησε και πέθανε, τον 'Ιούνιο του 1863.

Στ' 1877, ο 'Αχιλλέους Παράσχος, γυρίζοντας από ταξείδι του στη Ρωσία, έπέραςε και από τη Σμύρνη, άπου άκουσε τους άδονγενείς να δηροφύονται πως πέθανε, φτωχός και έρημος, ο Ποιητής της «Γουνομαχού» 'Ελλάδος, στο νοσοκομείο της 'Αγίας Φωτεινής. Συγκνηματός ο Παράσχος παραέλαβε τα όσα του 'Αλεξάνδρου Σούτσου και τα μετέφερε στ'ς 'Αθήνας, άπου ένγαν δεκατ' με πολλές τιμές.

Στο μνημόσυνο που έγινε στ'ς 'Αθήνας για την ψυχή του 'Αλεξάνδρου Σούτσου, ο 'Αχιλλέους Παράσχος πούθε θάνατε κεινες τις ήμέρες τον πατέρα του, άπήγγειλε το έξης έλεγείο :

«Ω φίλοι, του πατρός μου χθές έκάλυψα το όμμα
'Ακόμη χθές έφίλησα του τάρφου του πό χόμα,
Κ' έν' α' ιδέα μου όχραϊ, ός ή όχρα μορφή μου,
Και μάθη πάσα σκεψίς μου, καθώς και ή στολή μου.

Και παρακάτω, για το Σούτσου :

'Εν λόγα είμαι συγγενής του βάρδου
(του 'Αγώνος)
'Ως είνε και ή χελιδόν μετά της άη-
(δόνος.

ΤΑ ΔΙΚΑ ΜΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΚΑΙ ΑΣΤΕΙΑ

"Ένα άγνωστο άνέκδοτο του Κονδυλάκη. Το γκαρσόνι που τον... έδαύμαζε. Ο Κονδυλάκης συγγινείται. Μετά δεκαπέντε ήμέρες. Η λύσις του μυστηρίου. Ο Μπέρναρ Σω για τις μύτες των 'Ελληνίδων.

Μία φορά ο μακαρίτης Κονδυλάκης καθόταν σ' ένα σπουσιακό καφενείο των 'Αθηνών, πίνοντας τον καφέ του. "Όταν, φεύγοντας, θέλησε να πληρώση τον καφέ του, το γκαρσόνι, παρ' όλη την έπισηνη του Κονδυλάκη, δεν ήθελε να πάρη χρηματα.

— Θά μου επιτρέψετε, είπε στο συγγραφέα του «Πατούχα», να σας κεράσω εγώ αυτόν τον καφέ. Είμαι, ξερετε, θαυμαστής σας. Δεν βλέπω την ώρα κάθε πρωί να πάρω το «Εμπόρο» για να σας διαβάσω.

— Σ' εγχαίρω, παιδί μου, του άπάντησε ο Κονδυλάκης. 'Αλλά το σωστό είνε να πάρη τη δεκάρα του καφέ, γιατί, επί τέλους, το καφενείο δεν είνε δικό σου.

— "Οχι! "Οχι! φώναζε το γκαρσόνι. Δεχτήτε το κέρασμα ενός φτωχού. Θά ήταν μεγάλη για μένα ευτυχία, άν μπορούσα κάθε μέρα να σας βλέπω και να σας προσάφω έναν καφέ!... 'Εκτός άν δεν με καταδέχεστε...

Η τελευταία φράση του γκαρσωνιού χτύπησε τον Κονδυλάκη στο φιλότιμο.

Εγχαίρησε λοιπόν το φιλολογοίν γκαρσόνι κ' έφυγε.

Η εγγένεια μάλιστα αυτή ενός φτωχού θαυμαστό του, τον συγκίνησε τόσο πολύ, και τόση συμπάθεια αισθήθηκε προς το γκαρσόνι, όστε πήγαινε κεικά σ' αυτό το καφενείο κ' έπαιρνε τον καφέ του. Για ν' άνταποδώσει μάλιστα την ύποχρέωση που του έκανε το γκαρσόνι, του χάρισε τον «Πατούχα» τον κ' άλλα διάφορα βιβλία.

Θά είχαν περάσει παραπάνω από δύο μήρες από το άνωτερο επεισόδιο, όταν ένα πρωί πού τον καφέ, και τη συνηθειά του, ο Κονδυλάκης στο καφενείο αυτό και διατάξε καφέ, αντί να του τον φέρη το γνωστό του γκαρσόνι, του τον έφερε ο ίδιος ο διασηντής του καφενείου.

— Καλή μέρα, κύριε Κονδυλάκη, του είπε.

— Καλή μέρα, άπάντησε ο Κονδυλάκης. Κι άμέσως ρώτησε: Δεν μου έστε, σας παρακαλώ, τί έγινε σήμερα ο 'Αλέκος, το γκαρσόνι;

— Έφυγε από την ύπηρεσία του καφενείου μου, κύριε Κονδυλάκη.

— Μά! Και γιατί;

— Ο ιδιοκτητής του καφενείου στην αρχή έδισταξε, 'Εξάμα όμως πήρε την άπόρασή του και είπε στον Κονδυλάκη :

— Μά όλο το πορνότυ, κύριε Κονδυλάκη, άλλα ήθελε να σας ρωτήσω : Είνε άλήθεια πως χρωστάτε του 'Αλέκου δεκαπέντε δραχμές από καφέδες; Γιατί ξερετε; Διο μήνες τώρα που έρχεστε στο καφενείο, μου έλεγε πως δεν πληρώνετε τον καφέ σας, γιατί δεν έχετε και πως θά τα πληρώσετε δια

μαζί. Λοιπόν, σας παρακαλώ, μ' όλο το φάρος, να μου πείτε τι συμβαίνει, για να κανονίσω μαζί του το λογαριασμό.

Ο Κονδυλάκης κατάλαβε τί είχε συμβεί. Χαμογέλασε και βεβαίωσε τον καφετζή πως χρωστούσε πράγματι δεκαπέντε δραχμές από καφέδες, τους πληρώσε κ' έφυγε, αφού έζήτησε συγγνώμη για την...καθητέρηση.

"Όταν κατόπιν συνάντησε τους φίλους του, τους διαηγήθηκε το ευθύμο αυτό παιδίμυ και προσέθετε :

— Μία φορά βρέθηκε ένας άνθρώπος να μου κινή ένα δόρω, με κ' αυτό στο τέλος άποδείχτηκε ότι... το χρωστούσα!...

Το επεισόδιο αυτό το διαγέτω, άλλωτε πριν πεθάνει, ο μακαρίτης Κονδυλάκης, στο 'Ηράκλειο, στον φίλο του κ. Σ. Φ., στον έπειο προσέθεσε στο τέλος :

— Από τότε, εγχαίρηθηκα κατά των δόρων, οι αυτών άκόμα των ευχτηριών έπιστολών και των συγχαρητηριών δελταριών, γιατί τις πό πολλές φορές... πληρώνει κανείς τα γραμματόσημα!...

Σε κάποιο Παρισιάνικο σαλόνι ρώτησαν πρό άλλωτε καρού τον Μπέρναρ Σω :

— Είνε άλήθεια, κύριε Μπέρναρ Σω, ότι ή 'Αθηναίτες έχουν όλες έλληνακή μύτη;

— Κατ' ανάγκη, κύριοί μου, άπάντησε ο Σω.

— Πώς κατ' ανάγκη;

— Βέβαια. Μήπως έχετε την ύπόνοια ότι... τις προμηθειώνται από το έξωτερικό;...

Ο Γάλλος Μυστηριογράφος Μωρίς Ντεκουμπρα

